

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

— Z Wiednia d. 27. Czerwca. —

Podług wiadomości z Medyolanu zwiedził N. Pan w d. 18. Czerwca tameczną wielką główną szkołę normalną, szkołę normalną płci żeńskiej u S. Tomasza, Konwikt Calchi Taeggi i instytut głuchoniemych, i raczył te cztery zakłady poświęcone publicznemu oświeceniu i dobroczynności dokładnie oglądać. N. Pani była w wspomnianym dniu u kupca Brocca, mieszkającego na *Corsia de Servi*, i raczyła oglądać u tego odnowiony przez Medyolańczyka Giuseppe Molteni obraz Raphaela: Madonny ze spiącym dziećciem, o którynto obrazie już pismo: *Biblioteca italiana*, i inne czasowe namieniły. Ten sam zaszczyt spotkał tegoż samego kupca dniem wprzód od Xiężny Pariny. Wieczorem dnia wspomnianego (18. Czerwca) zaszczyt NN. Cesarstwo wraz z Arcy-Xiężatami i Arcy-Xiężniczkami był dany przez towarzystwo ogrodnicze. Przed wniścieniem do domu w tym celu ozdobnie przybranym, utworzono piękny pawilon, oświecono przezroczami, a ogród przemieniono w sposobie czarownicy w chiński *Vauxhall*. Wszystko, co podróżopisarze o przepysznych ogrodach i uroczystościach tego rzadkiego i olbrzymiego kraju donosili, którego mieszkańcy, jak wiadomo, w sztuce zakładania ogrodów daleko postąpili, nadsładowano tu dokładnie z uwagą na ubiory, i trzeba było wierzyć, że są te same osobliwe ogrody Cesarzkiego zamku Yu-en-Ming-Yu-en pod Pekinem. W zaroślach i w kwaterach kwiatów okazywały się przepyszne złote i srebrne łabędzie, wspaniałe łabędź Lathama, paw w ostrobęgi, którego błyszczące, brunatne ciało zdobią wielkie fioletowo-złote zwierciadła, purpurowy Flamingo, kaczki, zdobiące parki Mandarynów Chińskich, i wszystkie błyszczały pokazując się, jakby przez inglę z grotty, czarodziejskim sposobem obiaśnionej. W sześciu pawilonach galeriami połączonych czynili Chińczycy dziwaczne poruszenia, a dwa chóry muzykalne wraz z ubocznymi muzykami w stroju chińskim wyprawiali piękne symfonie. Obraz do przezrocza mistrzowski ręki sławnego malarza dekoracyi Sanquirico, wystawiający taniec dzieci z Albano, ściągnął najbardziej uwagę NN. Cesarstwa, którzy kazali so-

bie obecnego przedstawić artystę i temu tak z powodu iego wzniosłej fantazyi, iak i iego dawniejszego wystawienia zanku rycerskiego w Laxenburgu podczas balu w teatrze *alla Scala* iak i Zgromadzenia Bogów na Olympie w tymże teatrze Swoie okazali upodobanie i wiele mu pochlebnych rzeczy oświadczyli. NN. Cesarstwo z Arcy-Xiężtami raczyli od 9 1/2 do 11 1/4 godz. zabawić i przy oddaleniu względem tęg uroczystości swoie ukontentowanie oznaymić.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Ameryka Hiszpańska.

Podług wiadomości z Kolumbii do Kwietnia dochodzących, przychylił się Prezydent Bolivar do dawniey namienionego projektu zwołania wszystkich innych Państw Amerykańskich na Jeneralny Kongres do Panamy, co ieszcze w tym roku ma nastąpić, i wezwał Kongres Kolumbijski, by plan tenowy iak nayspieszniey uskutecznił.

Gazeta Buenos-Ayreska donosi, że w prowincyi Kordowie do Buenos-Ayres należącey, z powodu wyboru Gubernatora wszczęły się rozruchy. Wóysko ięto za broń; Gubernator Rzządzcy był napastowany, i Zgromadzenie Zastępców prowincyi zostało rozwiązane.

Mexykanie zaniechali swego zamiaru, aby na wyspę Kubę od Campeachy uderzyć.

Portugallia i Brazylia.

Rozkaz Rządu zaleca nałożyć sekwestr na wszystkie dobra ruchome i nieruchome w prowincyi Bahijskię, które należą do poddanych Portugalskich, ponieważ będące w tęg prowincyi, dawnieyszyn sekwestrem nie były objęte.

Wielka Brytania i Irlandya.

Gazeta nadworna z d. 14. Czerwca zawiera dokładne opisanie obrzędu ozdobienia Króla Jmci Karola X. orderem podwiązki przez W. Posła Xięcia Northumberlandy.

P. Hume uczynił na posiedzeniu Izby Niższej w d. 13. Czerwca dwa następujące wnioski: 1) aby dobra Kościoła Irlandzko-Protestanckiego należały do Rządu, któryby temi ze względem na tych, co ie teraz posiadają, dowolnie mógł rozporządzać; 2) aby się Izba zobowiązała roz-

poznać w następném posiedzeniu, czyli Kościół Katolicki stosownie do swoich dochodów nie ma za zbyt niędy liczby osób Dniehowienstwa. P. Hume przypisuje złe, które Irlandya cierpi, po większej części stanowisku Kościoła Protestanckiego w tym kraju. Uposażenie Biskupów uważa za zbyt znaczne, i na dowód tego twierdzenia przywodzi wiele przykładów. Arcybiskup Armaghski posiada 63,270 akrów ziemi z dochodem 51,880 f. szt.; Biskupstwo Clogherskie ma 27,070 akrów ziemi, przynoszących 31,589 f. szt. dochodu. Miasto 22 Biskupów, mniema P. Hume, byłoby dosyć czterech dla Kościoła Protestanckiego. — P. Kanning powstawał na ten wniosek, jako aktowi Unii obojga Królestw sprzeciwiający się i naruszający prawa własności. Gdyby zabrano dobra Kościoła, tedy byłoby prawo zaięcia dóbr municypalnych. Przy głosowaniu odrzucono wniosek P. Humego większością 126 przeciwko 37 głosów.

P. Huskisson, Prezydent Kontroli handlowej, na prośbę podaną Izbie Niższej przeciwko zmianie Ustaw, zakazujących wyprawdzanie machin, oświadczył, aby całe pytanie należycie i po wysłuchaniu znawców rozpoznaniem zostało, i by dopiero wtedy takowe rozstrzygnięto; z resztą zamierzył prośby z nowym systematem handlowym przyjętym w Anglii, nie jest zgodny.

Wydział Izby Niższej do rozpoznania stanu Irlandyi ustanowiony zamknął swe posiedzenie.

Akt o insurrekcyi zniesiony został we wszystkich obwodach Irlandyi.

Podczas ostatniego wielkiego Zgromadzenia Katolików Irlandzkich w Dublinie (w d. 7. z. m.) podług doniesień Gazety Dublińskiej było więcej jak 7,000 osób obecnych. Uchwalono, aby przedsięwzięto przeliczenie ludności Katolickiej w Irlandyi, i by wszystkie parafie podały prośby o uzyskanie emancypacyi.

W d. 8. Czerwca odplynął Xiążę Bernard Sasko-Weymarski z Falmouth do Zjednoczonych Stanów Ameryki północnej na okręcie wojennym Hollenderskim Pallas.

W d. 13. Czerwca Wydział do wsparcia ubogich w północnych Niemczech odprawił posiedzenie, które obecnością swoją zaszczycił Xiążę Cambridge. Jego Królewicowska Mość przyjęty był przy wnięciu od wielu Członków, proszących go o przewodniczenie. Jego Królewicowska Mość wystawił żywy obraz nieszczęść, i opowiadał nie jeden poruszający przykład udziału i ludzkości, które takowe zrzadziły, jak u. p. uhoga wdowa poświęciła wszystko, co przez zinę z trudem zarobiła przedzeniem, nawet 600 osób do mu poprawy na korzyść powodzią uszkodzonych zrzekło się porcyi dziennęj. Xiążę namienił także o szlachetnym postępowaniu Hamburga,

Bremy, Brunswika, Saxonii i t. d. i ogólnie jak Niemcy dla obcych współmieszkańców czyniły wszystko, co było można. Poseł Duński, P. Molthe, stwierdził potem wszystko to, co Xiążę mówił względem Holsztyna, i natychmiast uchwalono posłać niezwłocznie 500 f. szt. do Holsztyna, a 1,200 do Wydziału Centralnego Hamburgskiego,

Hrabia Bathurst, Minister Osad uczynił wniosek na posiedzeniu Izby Wyższej w d. 14. z. m. do drugiego odczytania przyjętego już w Izbie Niższej bilu, nadającego handlowi osad Angielskich w Ameryce większą rozciągłość. Osady te uważane będą na przyszłość, jako części Państwo Angielskie w Europie uzupełniające; przy względzie na taryfę cła do bilu przyłączonej, i listę zakazu, mogą one każdy gatunek towaru wprowadzać i wyprawdzac. Drugie odczytanie zaszło bez opozycyi i ten ważny środek uważać można jako już przyjęty.

Na posiedzeniu Izby Niższej w d. 16. z. m. odczytano powtórnie bil zezwalający na 200,000 f. szt. na odmiany mające być przedsięwziętymi w Buckinghamhouse (pałacu Króla). Król chce na przyszłość mieszkać w tym pałacu miasto pałacu Carltonhouse.

W skutek Noty Konzula Angielskiego w Buenos-Ayres znany Dr. Francya zezwolił na uwolnienie przemocą dotąd przytrzymywanych Anglików. Lista takowych, którą Kuryier udziela, obeymuje 12 osób. Konzul nalega także na uwolnienie P. Bonplanda, który od lat trzech trzymany jest w Paraguay.

Obecny teraz w Londynie Marszałek Macdonald był w d. 13. na posiedzeniu Izby Wyższej, wprowadził go Sir Thomas Tyrwhitt i wielu innych Parów mówiło z nim dosć długo czas.

Mówią, iż mają być przywrócone tytuły Hrabów Szkoekich: Carnwath, Airlie i Wams, i ci którzy według swego pochodzenia mogą sobie do tych tytułów rościć prawo, powinni je udowodnić. Rząd Haytycki oświadcza, iż od d. 15. Czerwca nie będzie więcej zaliczał pieniędzy wychozcom z Ameryki. W przyszłości otrzymywać będą tylko żywność na cztery miesiące i grunta na własność.

Włochy.

Królestwo Ich Mość Sycylijscy przedsięwzięli podróż na wyspy Boromejskie w d. 13. Czerwca w towarzystwie Ich Królewic. Mości: Hrabiego Aquila, Syna Królestwa Ich Mość, i Xięcia Salerno wraz z iego Małżonką, i mieli z tamąd przez Turyn do Genui powrócić.

Królestwo Ich Mość Sardyńscy wyiechali w d. 15. Czerwca po południu do Sawony.

Rossyia.

Kalmucy osiedli w Gubernii Astrakańskiéj w prowincyi Kaskaskiéj, będącýj dotąd pod Zarządem Wydziału Spraw Azjatyckich, oddani są pod Ministeryiūm Spraw Wewnętrznych. Pod dozorem tegoż Ministeryiūm zawiaduje prowincyami Kankuz i Georgiā Jenerał Gubernator, Jenerał Porucznik Jermolow. Sądownictwo Kalmuckie dzieli się na trzy części. Najwyższe składa Kommissyia w Astrachanie, do której należą iako Członkowie: Cywilny i Wice-Gubernator, Prokurator Rządu, osobny dozorca Kalmuków, dwóch Deputowanych Kalmuckich, świecki i duchowny. Sądownictwo obwodowe wykonywa Władza (Sargo); liczy 8 Sędziów, dwóch najznakomitszych Duchownych i sześciu starszych z ludu. Dalej każdy Uluff (Kalmucki zbiór kibitek) zostaje pod osobnym przystawą (dozorcą).

Turcyia.

Dostrzegacz Austriacki z d. 2. Lipca zawiera:

Z Konstantynopola d. 10. Czerwca.

Pierwsza wiadomość odebrana tu o wypadkach w nocy z d. 12. na 13. Maia pod Modon, opartą była na doniesieniu Niderlandzkiego Pułkownika Rottiers, który na brygu *le Courier* obecny był początkowi bitwy i jeszcze podczas tejże odpłynął, aby tę nowinę zawiózł do Smirny. Ze Officer ten w mniemaniach swoich względem szkód, przez miasto Modon w owych zdarzeniach pomienionych pomylił się, okazuje obszernie doniesienie Majora Bandiera dowodcy C. K. galioty *Arethuzy*, datowane na morzu pod Zea z d. 18. Maia, który nietylko, że znajdował się razem w tej samej epoce w pośród Egipskiej eskadry pod Modon, lecz dnia następującego znowu powrócił, i kilka dni tamże lub pod Nawarynem przepędził. Według jego doniesienia stracili Egipcianie, gabare, *l'Asia*, trzy korwet, trzy brygi, tudzież cztery Tureckie i dwa Jońskie okręty przewozowe wraz z pierwszym bardzo starym i nie do użycia okrętem. Miasto i twierdza Modon najmniejszýj nie poniosły szkody.

Strata kilku okrętów pod Modon nie miała najmniejszego wpływu na tok oblężenia Nawarynu, i ogólnie na działania Ibrahima Baszy. Gdy wszystkie ataki korpusów Greckich na oboz Ibrahima Baszy na niczém speliły, gdy uporeczywa bitwa pod Forgi, w d. 19. Kwietnia wygrana, w d. 9. Maia wyspa Sphagia a w d. 11. Maia Stary Nawaryn były wzięte*) w których to trzech zdarzeniach powstańcy, najmniej 2000 ludzi w zabi-

tych, rannych i w niewolą wziętych stracili; na koniec, gdy Nawaryn tak ogniem bateryi Egipskich od strony lądu iak i ogniem z okrętów wojennych, które podtenczas do portu przedarły się, do ostateczności przywiedziony, postanowiła osada w d. 18. Maia kapitulować. Kapitulacyia ta zawartą została w obozie pod Modon, w przytomności Majora Bandiera i Kommandanta Francuzkiej galioty *l'Amaranthe*, a zostawiwszy broń i działa z zatrzymaniem swych ruchomości, popłynęła na Austriackich i Angielskich okrętach kupieckich pod zastoną galioty *Arethuzy* i *Amaranthe* do Kalamata z kąd do domu miała być rozpuszczoną. Załoga ta przy poddaniu twierdzy liczyła 1100 ludzi; znalezione tamże działa wynoszą 46 dział i 6 moździerzy; oprócz tego 1100 sztuk broni, 600 pistoletów, żywność na miesiąc, wody na dni 14. Do tego namienionego, obszernego i ważnego doniesienia Majora Bandiera dołączone były 1) Dziennik oblężenia Nawaryna, od d. 21. Marca do 13. Maia; 2) kapitulacyia tej twierdzy i 3) spis znalezionych dział, broni amunicyi i zapasów.*)

Jeśli wzięcie tej twierdzy z siebie samo jest ważne, tedy skutki, które się we względzie wojennym na dalszy tok wypadków w Morei okażą, mogą być ważniwsze. Prózne usiłowania wszystkich Greckich korpusów w czynionych atakach, wytrwałość Egipcyan, przewaga ich broni i karności, szczególniej zaś skutki ataku iazy mianowicie w bitwie pod Forgi przez Ibrahima Baszę osobiście dowodzonęj i bagnety dotąd dla Greków obce, sprawiły na ich umysłach wrażenie, iakie tylko stanowcze z ich strony korzyści znowu zatrzyć mogą. Oprócz kilku swoich najlepszych dowodców iak to: Hadszy Christo, syna Petra Beja, Hydryockiego Wice-Admirała Tsanados i t. p. stracili oni pod Nawarynem część swojego najlepszego wojska. Znany, były Piemoncki Minister wojny, (podczas rewolucyi w roku 1821) Santa Rosa, kierujący obroną Nawaryna, poległ przy wzięciu wyspy Sphagii. Maurokordato, przysłany od Rządu w Napoli di Romania dla uważania oblężenia, w chwili uderzenia w d. 9. Maia był na owęj wyspie, i ratował się od śmierci lub niewoli, że skoczył w morze i dopłynął do bliżko stojącego Greckiego okrętu. Konduryioti, który mieszkańców okolicy Kalamaty wzywał do wzięcia broni, został przez nich zmuszony do ucieczki. Powrót tych obu Członków Rządu do Napoli di Romania, obraz rzeczy przez nich uczyniony i niebawem odebrana wiadomość o wzięciu Nawaryna i iawna niechęć Moretow, zmusiły nakoniec Rząd tymczasowy puścić na wolność w d. 22.

*) Porównaj Dostr. Austr. z d. 8. i 19. Czerwca w N. 69 i 75. gazety naszey.

*) Doniesienie to z dowodami udzielimy później.

Maia uwięzionego w Hydrze Kollokotroniego i Moreoci nastawali gwałtownie, aby mężowi temu jako jedynemu, który w stanie wstrzymać Ibrahima Baszę i ocalić Grecyją, dowództwo wojska było powierzone.

Podczas gdy z jednéj strony pogrążenie i nie zgoda siły Władców w Napoli di Romania osłabiała, takie było postępowanie Ibrahima Baszy, iż mu dalszy postęp działań ułatwić i zapewnić może. Dawszy podczas oblężenia Nawarynu rozmaite dowody osobistej waleczności i stałości, obchodził ón się z pokonanymi z umiarkowaniem i wspaniałością, i sami nawet nieprzyjaciele należitych pochwał odmówić mu nie mogą. Wszyscy ięncy wzięci wróżnych potyczkach pod Nawarynem i przed zajęciem twierdzy, zostali do domów puszczeni, wielu z nich hojnie obdarzył, wielom nietylko, że broń powrócił, lecz onym ieszcze inną kosztowniczą podawał. I załozde Nawaryna dano wolność powrócić do domów, bez wymagania po niej przyrzeczenia, że więcéy nie wezmą broni przeciwko Porcie; tylko dwóch dowódców, Kapitan Tatracho i syn Petra Beja Mainy pozostali jako zakładnicy, dopóki nie będą uwolnieni, Selim i Ali Baszowie, od czasu zajęcia Napoli di Romania przez Greków nieprawnie przytrzymywani. Ibrahim Basza, dane dawniey słowo, iż nie przybył niszczyć Morei i onęy wypęcić mieszkańców, lecz onęch dobrocią i łagodnością nakłaniać do uległości, dotąd dopełniał, a dla ochrania wycieczonego kraju i razem, aby siebie i swoich nie wprawił w położenie, iakiego dotąd wszystkie Tureckie działania wojenne doznawały, przedsięwziął ón i jego oycice środki, by mu nieustannie z Kandyi i Egiptu żywność przysławiano, na której mu dotąd ani na chwilę ieszcze nie zbywało.

Tak stały rzeczy w Morei w ostatniej połowie Maia. Ale i wojska Seraskiera Reszyd Mehmeda podług doniesień tego dowódcy Porcie, odniosły w kilku potyczkach korzyści dla oręcza Tureckiego. Między temi za najważniejszą uważają wzięcie Salony i Ulundurucku, szczególnicy zaś zdobycie obronnego mieysca Imlana, czyli Amblani. Przy tym wąwozie, na stronie północney Parnasu położonym, przez który idzie droga z Zeiton do Salony, ponieśli Turcy klęskę w przeszlorocznym pochodzie. Tą razą wziął go szturmem Klaiia, czyli Porucznik Reszyd Mehmeda Baszy; Kapitan Grecki Nicolo Tsavella i Janko, Kapitan Salony i inni dwaj dowódcy powstańców utracili życie. Z reszta Seraskier oczekiwał przybycia floty Kapadana Baszy, aby Messolunge i Anatoliko, które to twierdze dotąd tylko od lądu

oblęgał od morza mógł zamknąć. Wspomniony W. Admirał wypłynął w d. 26. Mia z Hellespontu na Archypelag ze swoją flotą złożoną z 34 woiennych i kilku przewozowych okrętów. Już pod Mytyleną czekała nań Grecka eskadra o 30 żaglach; wnet wszczęła się silna kanonada, i kilka branderów puścili Grecy przeciwko łocie Tureckiej. Według doniesień Tureckich, siedem branderów spaliło się bez uszkodzenia Tureckich okrętów, podczas gdy cztery okręty Grekom zabrano lub zatopiono. Grecy, wzmocnieni oddziałem okrętów Hydryockich uderzyli zaowu między przylądkiem d'Oro i wyspą Andros i podług doniesień niepewnych stracił miała flota Turecka w dniu 2. Czerwca 2 lub 3 okręty. Pewna jest, że poniosła szkodę w jedney korwecie o 26 działach, która w tymże samym dniu burzą od floty oddzielona, przez dziewięć Greckich okrętów ścigana, rozbiła się na brzegach wyspy Syra. Osada teyże z 280 ludzi ratowała się na ląd i zniszczyła korwetę ogniem. Tu zebrali się mieszkancy tey wyspy, napadli na osadę, po zabili znajdujących się między nią chrześcijańskich marytków w liczbie 22 iakoteż 50 Zaporozkich Kozaków (o których dawniey namieniliśmy) i dwóch Chyrurgów, żydów; obeśli się źle z marynarzami Turkami, lecz ocalili ich życie; ostatni podzieleni na okręty Hydryockie, zostali odesłani iako ięncy do Napoli di Romania.

Tymczasem Kapudan Basza popłynął dalej ku południowi; w d. 4. Czerwca widział go Austriacki Kapitan okrętu blisko Cerigo, i jeśli nie doznał nowych przeszkod może teraz przybył do zatoki Lapanckiej.

W stolicy nie zaszło nic godnego uwagi oprócz, że Sultan z Dworem przeniósł się 28. z. m. do Beschiktasz zwyczajnego letniego mieszkania.

W d. 4. t. m. nowy sprawniący interesu Hiszpańskie P. Castillo, odwiedził Tureckich Ministrów pierwszy raz; dnia następującego przybył nowomianowany Król. Sardyński Poseł i pełnomocny Minister, Margrabia de Gropallo, z licznym orszakiem z Dardanellów do stolicy. W d. 7. odwiedził go uroczyscie Tłomacz Porty w imieniu W. Wezyra, ponieważ Margrabia Grapello kazał przez swego Sekretarza legacyi zawiadomić Ministeryum o swoim przybyciu. Tego i następującego dnia odbierał odwiedziny Ciąta dyplomatycznego. Dotychczasowy Sardyński sprawniący interesu Kawaler Sauli, iak i były Król. Hiszpański sprawniący interesu P. Perez, zamierzali opuścić stolicę; pierwszy, aby morzem udał się do Genui, ostatni przez Wiedeń do Berlina.